

نقش واسطه‌گران دانش در ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد در سلامت

حانیه سادات سجادی^۱

نامه به سردبیر

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۱۹

پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۲/۱۷

ارجاع: سجادی حانیه سادات. نقش واسطه‌گران دانش در ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد در سلامت. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۴ (۱): ۱-۲

مقدمه

سیاست‌گذاری یکی از کارکردهای مهم تولید نظام سلامت است. امروز فرایند سیاست‌گذاری در پرتو رشد سریع علم و فن‌آوری تغییر کرده و از طیف استفاده از خرد فردی، سلیقه‌ای و تجربه نشده، به سمت خرد جمعی و برخوردار از تجارب دیگران و ارزیابی مزایا و معایب جابه‌جا شده است. یکی از رویکردهای حرکت از طیف فقط شهودی و ناخودآگاه به طیف برخوردار از منطق علمی و توجه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه و ظرفیت‌های سازمانی، رویکرد سیاست‌گذاری آگاه از شواهد می‌باشد. سیاست‌گذاری آگاه از شواهد بر «فراهم آوردن شواهد مناسب، در زمان مناسب و به زبان مناسب برای سیاست‌گذاری» تأکید دارد. با وجود اهمیت و جایگاهی که این روش سیاست‌گذاری در مدیریت صحیح نظام سلامت دارد، بررسی‌ها نشان می‌دهد که عدم استفاده یا استفاده نادرست و نابهنگام از شواهد، همچنان یکی از چالش‌های اصلی نظام‌های سلامت کشورهای مختلف دنیا و از جمله ایران محسوب می‌شود (۱، ۲).

یکی از راهکارهای مورد نظر برای مقابله با چالش مذکور که بتوان به کمک آن اطلاعات را به شیوه پویاتر و هماهنگ‌تری میان پژوهشگران، تصمیم‌گیران و مجریان به جریان انداخت و در نتیجه، ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد در بخش سلامت را انتظار داشت، استفاده از دلالتان و یا به عبارت دیگر، واسطه‌گران دانش می‌باشد. واسطه‌گران دانش، افراد یا سازمان‌هایی هستند که از طریق ایجاد یک شبکه همکاری فعال میان گروه‌های مختلف ذی‌نفعان، فرایند انتقال و تبادل دانش در یک زمینه موضوعی خاص را شتاب می‌بخشند. این واسطه‌گران برای این که بتوانند به ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد در بخش سلامت کمک کنند، سه وظیفه مهم و اساسی به عهده دارند که شامل «مدیریت دانش، برقراری ارتباط و ظرفیت‌سازی» می‌باشد (۳).

مسئولیت مدیریت دانش واسطه‌گران، در بردارنده مجموعه فعالیت‌هایی است که با جمع‌آوری نظام‌مند دانش مورد نیاز در یک حیطة و انتقال کاربردی پیام این دانش به مخاطب خاص خود، تسهیل‌سازی و مدیریت مراحل تولید، ترجمه، انتشار و کاربرد دانش را امکان‌پذیر می‌سازد. مسئولیت برقراری ارتباط، بر توسعه ارتباطات مثبت و پایدار بین تولیدکننده‌های دانش (به عنوان مثال پژوهشگران) و استفاده‌کنندگان دانش (همچون سیاست‌گذاران و یا پزشکان بالینی) تأکید دارد. تحقق این مسئولیت از طریق فعالیت‌هایی مانند شناسایی و جلب مشارکت ذی‌نفعان، توسعه شبکه دانشی و...، انگیزه‌ای قوی برای تولید

اطلاعات جدیدتر، تبادل فعال و دوجانبه دانش و استفاده از رویکردهای مبتنی بر شواهد خواهد بود. مسؤولیت ظرفیت‌سازی واسطه‌گران به توسعه درک و مهارت‌های تحلیلی و تفسیری کاربران دانش، توانمندسازی افراد برای انجام تصمیم‌گیری‌های آگاه از شواهد و افزایش ظرفیت‌های دسترسی و استفاده از دانش توجه دارد. ظرفیت‌سازی می‌تواند با ایجاد تغییرات پایدار و درازمدت فردی و سازمانی، بستر لازم برای پیاده‌سازی سیاست‌گذاری آگاه از شواهد را فراهم نماید.

پرسش مهمی که اکنون با آگاهی از وظایف مهم و اصلی واسطه‌گران دانش مطرح می‌شود، این است که آیا فعالیت واسطه‌گران دانش اثربخش است و در صورت انجام مسؤولیت‌های ذکر شده می‌توان به ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد امیدوار بود؟

به نظر می‌رسد با توجه به هزینه‌بر بودن فعال‌سازی واسطه‌گران دانش، لازم است پاسخ قانع‌کننده‌ای برای این پرسش ارایه گردد. مروری بر شواهد پژوهشی موجود در زمینه اثربخشی واسطه‌گران دانش در بخش سلامت، گویای این است که واسطه‌گری دانش از طریق مداخلات میانجی‌گرایانه می‌تواند موجب تغییر در سطح دانش، مهارت، سیاست‌ها و عملکرد شود و زمینه مناسبی برای ترویج سیاست‌گذاری آگاه از شواهد به وجود آورد (۴). به عنوان نمونه در این زمینه می‌توان به تجربه موفق نظام سلامت کانادا در تقویت واسطه‌گران دانش و بهره‌مندی از مزایای آن در بهبود سیاست‌گذاری‌های سلامت اشاره نمود. نتیجه‌گیری بیان شده به پشتوانه مطالعات محدود صورت گرفته در این زمینه حاصل شده است و هنوز به سبب چالش‌های مربوط به اندازه‌گیری اثربخشی فعالیت واسطه‌گران دانش، نمی‌توان به یقین کامل در مورد اثربخش بودن یا نبودن فعالیت این واسطه‌گران ادعایی کرد.

نتیجه‌گیری

در دوران کنونی که بسیاری از صاحب‌نظران نظام‌مندی برای تقویت نهادهای ایفا کننده سیاست‌گذاری‌های سلامت کشورها و از جمله کشور خودمان بر

مقاله حاصل تحقیق مستقل بدون حمایت مالی و سازمانی است.

۱- استادیار، مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران (نویسنده مسؤل)

Email: hsajjadi@sina.tums.ac.ir

با تقویت نقش این واسطه‌گران، مکانیزم‌های صحیحی نیز برای پایش و ارزیابی فعالیت آن‌ها در نظر گرفته شود.

سیاست‌گذاری‌های آگاه از شواهد تأکید دارند، بهتر است برنامه‌های جامع و نقش واسطه‌گری دانش در نظام سلامت طراحی و در دستور کار قرار گیرد و هم‌زمان

References

1. Straus SE, Tetroe J, Graham I. Defining knowledge translation. *CMAJ* 2009; 181(3-4): 165-8.
2. Regional Health Systems Observatory- EMRO, World Health Organization. Health System Profile - Islamic Republic of Iran (2006) [Online]. [cited 2016]; Available from: URL: <http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s17294e/s17294e.pdf>
3. Ward V, House A, Hamer S. Knowledge Brokering: The missing link in the evidence to action chain? *Evid Policy* 2009; 5(3): 267-79.
4. Bornbaum CC, Kornas K, Peirson L, Rosella LC. Exploring the function and effectiveness of knowledge brokers as facilitators of knowledge translation in health-related settings: a systematic review and thematic analysis. *Implement Sci* 2015; 10: 162.